

Οι συνέπειες των Ανακαλύψεων

Μετά τις Ανακαλύψεις τίποτε δεν ήταν, πλέον, ίδιο στον κόσμο.

Πρώτα απ' όλα ο ορίζοντας άρχισε να μεγαλώνει. Οι Ανακαλύψεις έφεραν σε στενότερη επαφή την Ευρώπη με την Ασία, γνώρισαν την Αμερική στην υπόλοιπη ανθρωπότητα και έβαλαν τα θεμέλια για τη δημιουργία ενός ενιαίου κόσμου.

Το πρώτο φαινόμενο παγκόσμιων διαστάσεων ήταν η [αποικιοκρατία](#). Τα ευρωπαϊκά κράτη που είχαν πρωτοστατήσει στις Ανακαλύψεις, η Πορτογαλία και η Ισπανία, μετέτρεψαν τα περισσότερα από τα εδάφη που κατέλαβαν σε αποικίες, τα ενσωμάτωσαν στις μητροπόλεις και δημιούργησαν αποικιακές αυτοκρατορίες. Ταυτοχρόνως, τέθηκαν οι βάσεις για τη συμμετοχή και άλλων ισχυρών ευρωπαϊκών κρατών στο αποικιακό παιχνίδι.

Έτσι, το δεύτερο νέο στοιχείο ήταν η [οργάνωση του κόσμου με κέντρο την Ευρώπη](#). Στους αιώνες που ακολούθησαν η Ευρώπη απορρόφησε ένα μεγάλο μέρος του παγκόσμιου πλούτου, διέδωσε τη θρησκεία της και επέβαλλε τον πολιτισμό της.

Φυσικά, για να γίνουν τα παραπάνω χρειαζόταν βία. [Η αποικιοποίηση υπήρξε βίαιη](#). Οι προκολομβιανοί πολιτισμοί της Αμερικής εξολοθρεύτηκαν δίχως έλεος, οι μαύροι της Αφρικής έγιναν, κατά εκατομμύρια, σκλάβοι, το φυσικό περιβάλλον βιάστηκε, πανάρχαιες κουλτούρες αφανίστηκαν.

Παράλληλα, οι Ανακαλύψεις έθεσαν σε κίνηση διαδικασίες σοβαρών [κοινωνικών και πολιτικών μετασχηματισμών](#), τόσο στην Ευρώπη όσο και στον υπόλοιπο κόσμο. Επειδή η Ευρώπη ήταν πιο αναπτυγμένη οικονομικά, εδώ οι αλλαγές έγιναν περισσότερο αισθητές. Το κυριότερο αποτέλεσμά τους ήταν η πλήρης υπέρβαση του μεσαιωνικού κόσμου και η διαμόρφωση ενός νέου οικονομικού και κοινωνικού συστήματος, του καπιταλισμού, που επικρατεί μέχρι σήμερα.

Επίσης, οι Ανακαλύψεις έφεραν σημαντικές μεταβολές στην [καθημερινή ζωή](#) των ανθρώπων.

Τελικά, οι Ανακαλύψεις έθεσαν, σε μεγάλο βαθμό, τις βάσεις για τη δημιουργία του κόσμου που ζούμε σήμερα. Οι κάτοικοι της Γης, που στα μέσα του 15ου αι. αγνοούσαν ο ένας την ύπαρξη του άλλου, έφτασαν στον 20ο αι. να μιλούν για παγκόσμια αγορά, παγκόσμια βιομηχανία, παγκόσμια οικονομική κρίση και, φυσικά, παγκόσμιους πολέμους. Οι ίδιοι άνθρωποι στις αρχές του 21ου αι. βιώνουν το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης.

ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ

Το τέλος της εποχής των μεγάλων γεωγραφικών ανακαλύψεων σήμανε την έναρξη μιας νέας εποχής, κύριο γνώρισμα της οποίας ήταν οι σημαντικές οικονομικές και κοινωνικές μεταβολές σε ολόκληρο τον κόσμο. Επειδή η Ευρώπη ήταν το κέντρο από το οποίο προήλθαν οι Ανακαλύψεις, οι μεταβολές έγιναν περισσότερο αισθητές σε αυτή.

Οι αλλαγές στον τρόπο διεξαγωγής του διεθνούς εμπορίου

Πριν τις Ανακαλύψεις, ο μοναδικός χώρος διεξαγωγής διεθνούς εμπορίου ήταν η Μεσόγειος Θάλασσα. Τα εμπορεύματα από την Ανατολή έφταναν στα λιμάνια της νοτιοανατολικής Μεσογείου και από εκεί προωθούνταν, από Βενετούς και Γενουάτες εμπόρους, στην Ευρώπη.

Οι Ανακαλύψεις διεύρυναν εντυπωσιακά τον ορίζοντα του διεθνούς εμπορίου. Το νέο μεγάλο δίκτυο θαλάσσιων εμπορικών δρόμων που άρχισε να δημιουργείται αγκάλιαζε, πλέον, τον Ατλαντικό, τον Ινδικό και, σε μικρότερο βαθμό, τον Ειρηνικό ωκεανό. Ήμεση συνέπεια ήταν τα λιμάνια της Μεσογείου (Αλεξάνδρεια, Βενετία, Γένουα) να χάσουν την προνομιακή θέση που είχαν μέχρι τότε. Τα νέα μεγάλα

λιμάνια-εμπορικά κέντρα που άρχισαν να αναδεικνύονται βρίσκονταν στη δυτική και βόρεια Ευρώπη και εξασφάλιζαν στους εμπορευόμενους άμεση πρόσβαση στις νέες χώρες: η Βαρκελώνη, η Σεβίλλη και το Κάδιξ στην Ισπανία, η Λισσαβόνα και το Πόρτο στην Πορτογαλία, η Αμβέρσα στο Βέλγιο, το Άμστερνταμ στην Ολλανδία, το Αμβούργο στη Γερμανία. Η θεαματική διεύρυνση των αγορών και η αύξηση του πλούτου δημιούργησαν τις συνθήκες για μια εντυπωσιακή ανάπτυξη των εμπορικών ανταλλαγών.

Ο πλήρης εκχρηματισμός της οικονομίας και η ισχυροποίηση των εμπόρων και των τραπεζιτών

Δύο από τα κυριότερα εμπορεύματα που μετέφεραν τα πλοία που έρχονταν από τις νέες χώρες στην Ευρώπη ήταν ο χρυσός και ο άργυρος. Η μαζική εισροή των δύο μετάλλων έδωσε τη δυνατότητα στα κράτη να προχωρήσουν στην κοπή και κυκλοφορία μεγάλων ποσοτήτων νομισμάτων. Καθώς η κυκλοφορία του νομίσματος επεκτείνεται, όλο και περισσότερες συναλλαγές γίνονται, πλέον, με αυτό. Η οικονομία εκχρηματίζεται με γρήγορους ρυθμούς. Το γεγονός ότι όλο και περισσότεροι άνθρωποι έχουν στα χέρια τους όλο και περισσότερα χρήματα δημιουργεί αύξηση της ζήτησης για αγορά αγαθών. Καθώς, όμως, η προσφορά δεν αυξάνεται με τον ίδιο ρυθμό, το αποτέλεσμα είναι να ανεβαίνουν οι τιμές. Υπολογίζεται ότι έναν αιώνα μετά το πρώτο ταξίδι του Κολόμβου στην Αμερική, δηλαδή στα τέλη του 16ου αι., οι τιμές στην Ευρώπη είχαν παρουσιάσει άνοδο της τάξης του 300 με 400%.

Οι άνθρωποι που επωφελούνται περισσότερο από τις παραπάνω εξελίξεις είναι οι έμποροι που αποκομίζουν μεγάλα κέρδη. Οι προοπτικές του εμπορίου κάνουν, μάλιστα, όλο και πιο πολλούς ανθρώπους να ασχοληθούν με αυτό. Μετά τις Ανακαλύψεις, οι έμποροι συγκεντρώνουν στα χέρια τους τις περισσότερες και σημαντικότερες οικονομικές δραστηριότητες: ασκούν το εμπόριο, κάνουν τραπεζικές εργασίες, χρηματοδοτούν βιοτεχνίες, στηρίζουν οικονομικά εξερευνητικές αποστολές, εκμεταλλεύονται τεράστιες φυτείες στις αποικίες. Οικογένειες τραπεζιτών και εμπόρων όπως οι Φούγκερ στη Γερμανία και οι Μέδικοι στην Ιταλία συγκεντρώνουν τεράστια δύναμη. Ο πρωταγωνιστικός οικονομικός τους ρόλος, τους δίνει τη δυνατότητα να επηρεάζουν, κάποιες φορές, ακόμη και τις αναδείξεις βασιλέων και αυτοκρατόρων.

Η γέννηση του καπιταλισμού

Η ανάπτυξη του εμπορίου και η αύξηση της ποσότητας του νομίσματος που κυκλοφορούσε έδωσαν τη δυνατότητα σε κάποιους ανθρώπους να συγκεντρώσουν μεγάλα χρηματικά ποσά. Οι περισσότεροι τοποθετούσαν τα χρήματα αυτά σε επιχειρήσεις στις οποίες απασχολούσαν μισθωτούς εργαζόμενους και αποκόμιζαν κέρδη.

Όταν το χρήμα χρησιμοποιείται κατά τέτοιο τρόπο ονομάζεται κεφάλαιο και έχει διαφορετική οικονομική και κοινωνική λειτουργία από εκείνη που είχε το χρήμα άλλες εποχές, γιατί τώρα πολλαπλασιάζεται μέσα από την εργασία άλλων ανθρώπων. Το νέο οικονομικό-κοινωνικό σύστημα που άρχισε να διαμορφώνεται, κατ' αυτό τον τρόπο, ονομάστηκε «κεφαλαιοκρατία» ή «καπιταλισμός» (από τη γερμανική λέξη «das kapital»: το κεφάλαιο).

Οι αλλαγές στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων

Η γνωριμία και η σταθερή επικοινωνία της Ευρώπης με την Αμερική επέδρασαν στους λαούς και των δύο ηπείρων, αν και με διαφορετικό τρόπο.

Πρώτα απ' όλα οι κάτοικοι της Αμερικής είδαν τον κόσμο τους και τον πολιτισμό τους να καταστρέφονται. Όσοι δεν εξοντώθηκαν, υποχρεώθηκαν να γίνουν σκλάβοι των Ευρωπαίων ή να καταφύγουν στα βουνά και τα δάση για να επιβιώσουν. Εκείνοι από τους ιθαγενείς που έζησαν κοντά στους Ευρωπαίους είδαν να

φτάνουν στις περιοχές τους ζώα και φυτά που τους ήταν άγνωστα: το άλογο, τα βοοειδή, το πρόβατο, η γίδα, το γαϊδούρι, το γουρούνι, το σιτάρι, το κριθάρι, το ρύζι, η σίκαλη και η ελιά ήταν τα κυριότερα από τα είδη που έφεραν οι Ευρωπαίοι στην Αμερική.

Επίσης, οι ιθαγενείς της Αμερικής γνώρισαν από τους Ευρωπαίους τον τροχό, το κάρο, το νερόμυλο και τον αγγειοπλαστικό τροχό. Παράλληλα, έφτασαν στην Αμερική, μαζί με τους Ευρωπαίους θαλασσοπόρους διάφορες ασθένειες, όπως η ευλογιά, η χολέρα και η πανούκλα. Οι ασθένειες αυτές δεν ήταν γνωστές στην Αμερική και οι ιθαγενείς, που οι οργανισμοί τους δεν διέθεταν τα κατάλληλα αντισώματα, ξεκληρίστηκαν κατά εκατοντάδες χιλιάδες.

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι ο ιθαγενής πληθυσμός στην Ισπανιόλα ήταν ανάμεσα σε 400.000 και δύο εκατομμύρια το 1492, όταν έφτασε ο Κολόμβος. Το 1518 μόνο 16.000 από αυτούς είχαν επιζήσει από τις ασθένειες και την πείνα. Οι Ίνκας από 13 εκατομμύρια το 1492, το 1600 είχαν απομείνει μόλις δύο εκατομμύρια!

Οι κατακτητές δεν ήξεραν τους μηχανισμούς διάδοσης των ασθενειών και θεώρησαν θεία δίκη τη μοίρα των ντόπιων. Από την άλλη, οι ντόπιοι που πέθαιναν ομαδικά και έβλεπαν τους νεοφερμένους να μην έχουν πρόβλημα, συχνά συμπεραιναν πως οι θεοί των κατακτητών τους προστάτευαν.

Οι επιδράσεις των Ανακαλύψεων στη ζωή των Ευρωπαίων, από την άλλη πλευρά, υπήρξαν τόσες και τόσο μεγάλες, ώστε με δυσκολία μπορούμε να βρούμε κάποια πλευρά της ευρωπαϊκής καθημερινότητας που να μην επηρεάστηκε.

Πρώτα απ' όλα οι Ευρωπαίοι γνώρισαν μια σειρά νέων φυσικών προϊόντων που αγνοούσαν: η πατάτα, το καλαμπόκι, ο ηλιόσπορος, οι κόκκινες πιπεριές, τα φιστίκια, ο καπνός και ο ανανάς μεταφέρθηκαν στην Ευρώπη από τους θαλασσοπόρους.

Παράλληλα, η εισαγωγή κακάο από τον Νέο Κόσμο κατά τον 16ο αι., τσαγιού από την Ανατολή, κατά τον 17ο αι. και μεγάλων ποσοτήτων καφέ από την Εγγύς Ανατολή, την Ιάβα και αργότερα από τον Νέο Κόσμο, άσκησε επαναστατική επίδραση στο ευρωπαϊκό διαιτολόγιο και στις κοινωνικές συνθήκες των Ευρωπαίων. Έτσι, καθένα από αυτά τα ροφήματα εκτόπισε το κρασί από τα πρωινά γεύματα ή έγινε συμπλήρωμα στο άλλο βασικό ποτό του πρωινού, το γάλα, ιδιαίτερα στις πόλεις. Επιπλέον, δημιουργήθηκαν νέοι χώροι συγκέντρωσης των ανθρώπων για κοινωνικές επαφές, όπως ήταν τα καφενεία, οι αίθουσες τσαγιού και τα σοκολατοπωλεία. Αυτοί οι χώροι έγιναν, σε μεγαλύτερη έκταση απ' ό,τι οι μπουαρίες και οι ταβέρνες, κέντρα κοινωνικής συναναστροφής, λέσχες συγγραφέων και καλλιτεχνών, τόποι πολιτικών συζητήσεων, λέσχες αναγνώσεως. Έτσι, ξεκινώντας από τον καφέ, τη σοκολάτα και το τσάι επηρεάστηκε και η πολιτιστική ζωή των Ευρωπαίων.

Ένα άλλο προϊόν που ήταν σημαντικό για την ευρωπαϊκή ζωή, λόγω των μεγάλων εισαγωγών από τα υπερπόντια εδάφη, ήταν η ζάχαρη. Η ζάχαρη, που ήταν πολύ φτηνότερη από το μέλι, συνέβαλε πολύ στη διάδοση του καφέ, του τσαγιού και της σοκολάτας και άσκησε επαναστατική επίδραση στη μαγειρική. Η ζάχαρη έκανε προσιτή σε όλες τις οικονομικές τάξεις μια μεγάλη κατηγορία ζαχαροπλαστικών ειδών, επέτρεψε την παρασκευή μιας εντελώς καινούργιας σειράς γλυκών ποτών, που εξελίχθηκαν στα λικέρ της σημερινής εποχής, συνέβαλε επίσης στη μεγάλη επέκταση του εμπορίου των ζαχαρωδών προϊόντων, όπως οι καραμέλες κτλ.

Ο Νέος Κόσμος έδωσε, επίσης, στον παλιό κόσμο τον καπνό και μαζί με αυτόν την άνεση και την έπαρση σε αυτούς που τον χρησιμοποιούσαν καθώς και τον ερεθισμό της μύτης και του λαιμού. Το φυτό του καπνού ήλθε στην Ισπανία το 1558 και λίγο αργότερα στη Γαλλία από τον Ζαν Νικότ, απ' όπου βγήκε και

η λέξη νικοτίνη. Παρ' ότι από νωρίς εκφράστηκαν σοβαρές επιφυλάξεις για τη χρήση του, ο καπνός γινόταν μέρα με τη μέρα περισσότερο δημοφιλής. Ο αντιπροσωπευτικός κύριος του 17ου αι., εμφανίζεται με μια μεγάλη πίπα στα χέρια του.

Μεταξύ των νέων τροφίμων που ήλθαν στην Ευρώπη από το δυτικό ημισφαίριο, η πατάτα ήταν χωρίς αμφιβολία το σημαντικότερο. Αυτός ο βολβός, που ήλθε από μια περιοχή μεταξύ Κολομβίας και Περού, είχε το μεγάλο πλεονέκτημα ότι ήταν ένα φαγητό που μπορούσε να τρώγεται καθημερινά χωρίς να γίνεται βαρετό καθώς μπορούσε να μαγειρευτεί με πολλούς διαφορετικούς τρόπους. Παρείχε περισσότερες θερμίδες ανά στρέμμα από οποιαδήποτε άλλη καλλιέργεια και σχεδόν διπλάσιες θερμίδες από όλα τα γνωστά στην Ευρώπη δημητριακά. Επιπρόσθετα, μπορούσε να αναπτυχθεί σε μια μεγάλη ποικιλία εδαφών, κάτω από εντελώς διαφορετικές καιρικές συνθήκες και ήταν ανθεκτικό σε πολλά κλίματα. Πρωτοήλθε στην Ισπανία, αλλά καλλιεργήθηκε και καταναλώθηκε σε τέτοια έκταση στην Ιρλανδία που έμεινε γνωστή ως «Ιρλανδική πατάτα». Στο δεύτερο μισό του 18ου αι., με την αύξηση των τιμών των δημητριακών και την άσκηση πίεσης για τρόφιμα από τον συνεχώς αυξανόμενο πληθυσμό, η καλλιέργεια της πατάτας γενικεύτηκε στην Ευρώπη. Λέγεται ότι ο Γάλλος βασιλιάς Λουδοβίκος ο 15ος έβαζε το άνθος της πατάτας στο πέτο του για να δείξει ότι το φυτό δεν ήταν δηλητηριώδες και να παροτρύνει τους υπηκόους του να το καταναλώσουν. Προοδευτικά, η πατάτα έγινε απαραίτητο είδος του ευρωπαϊκού διαιτολογίου, μολοντί σε ορισμένες περιοχές αυτό συνέβη μετά τον 19ο αι..

Επιπρόσθετα, ο Νέος Κόσμος έδωσε στον παλιό τρία άλλα βασικά προϊόντα: τον μπακαλιάρο, το καλαμπόκι και την ντομάτα. Αν και ο μπακαλιάρος ήταν γνωστός στην Ευρώπη ήδη από τον 16ο αι. ήταν ένα τρόφιμο αρκετά ακριβό. Η αλιεία του στις ακτές του Νέου κόσμου απέδιδε τόσο μεγάλες ποσότητες και η ξήρανση και το πάστωμα ήταν τόσο επιτυχημένα, ώστε το ψάρι προσφερόταν σε εξαιρετικά χαμηλές τιμές. Έτσι, ο μπακαλιάρος κέρδισε μια σταθερή θέση στο διαιτολόγιο των φτωχών και σε ορισμένες περιπτώσεις υποκατέστησε τη ρέγκα τις μέρες των νηστειών. Το καλαμπόκι καλλιεργούνταν σε μεγάλες εκτάσεις, λόγω της μεγάλης απόδοσής του, σαν βασικό είδος διατροφής. Η ντομάτα, αν και απαιτούσε σχετικά θερμό κλίμα, για να καλλιεργηθεί κέρδισε και αυτή μια θέση στο ευρωπαϊκό τραπέζι.

Επίσης, ο παλαιός κόσμος πήρε από τον Νέο Κόσμο τη γαλοπούλα που πρόσθεσε ποικιλία στο μενού των πουλερικών και έγινε παραδοσιακό κρέας σε πολλές εορταστικές περιπτώσεις.

Ακόμη, η Ευρώπη πήρε από τις νέες περιοχές διάφορα βότανα, ανάμεσα στα οποία το κινίνο, για την ανακούφιση από τον πυρετό, και το όπιο, για τη μείωση του πόνου, ήταν τα πιο σημαντικά.

Το βαμβάκι, προϊόν γνωστό στην Ευρώπη, άρχισε να φτάνει από την Αμερική και τις Ινδίες σε τέτοιες ποσότητες που προκλήθηκε μια άνευ προηγουμένου ανάπτυξη της υφαντουργίας και του εμπορίου υφαντουργικών προϊόντων.

Τέλος, οι ναύτες του Κολόμβου έφεραν από την Αμερική μια νέα, σεξουαλικά μεταδιδόμενη ασθένεια, τη σύφιλη, που έμελλε να σαρώσει την Ευρώπη.

Πηγες

[Ο Βεσπούτσι αναφέρεται στην «ανηθικότητα» των ιθαγενών της Αμερικής](#)

[Ο Βεσπούτσι περιγράφει τεχνικά το πρώτο ταξίδι του στην Αμερική](#)

[Ο Βεσπούτσι κάνει απολογισμό του πρώτου ταξιδιού του στην Αμερική](#)

Η πρώτη άφιξη του Κολόμβου στην Αμερική

Η θρησκευτική διάσταση των Ανακαλύψεων

Ο Κολόμβος αποτιμά το πρώτο ταξίδι του στην Αμερική

Ο Βάσκο ντα Γκάμα στήνει τα σύμβολα της πορτογαλικής κυριαρχίας

Οι ναυτικοί του Βάσκο ντα Γκάμα προσμένουν να παρακολουθήσουν χριστιανική λειτουργία στην άκρη της ανατολικής Αφρικής

Οι κίνδυνοι του περίπλου της Αφρικής

Ο Αφρικανός ηγεμόνας της Μομπάσα και ο Βάσκο ντα Γκάμα ανταλλάσσουν δώρα και επισκέψεις

Οι άνδρες του Μαγγελάνου ανακαλύπτουν, επιστρέφοντας στην πατρίδα τους, ότι βρίσκονται μια ημέρα πίσω

Η θρησκευτική διάσταση των Ανακαλύψεων

Οι ναυτικοί του Μαγγελάνου αντιμέτωποι με την πείνα και το σκορβούτο

Μια εντυπωσιακή περιγραφή του σκορβούτου

Ένας κονκισταδόρ περιγράφει τα «κατορθώματα» των Ισπανών

Αζτέκοι περιγράφουν μια επιδημία πανούκλας

Ο Αφόνσο ντε Αλμπουκέρκε εξηγεί τις επιδιώξεις των Πορτογάλων

Ο Μάρκο Πόλο αναφέρεται στα ταξίδια του.

Η θαλασσοκρατορία του Μίνωα.

Το ναυτικό ταξίδι των Φοινίκων γύρω από την Αφρική.

Οι φόβοι των Πορτογάλων ναυτικών για τον περίπλου της Αφρικής

Ένας Πορτογάλος περιγράφει τους πρώτους Αφρικανούς δούλους